

Nr 72.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder; given Stockholms slott den 23 januari 1920.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härmed fogade förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

L a g

**om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada
å kläder.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Har polisman under utövning av polistjänst fått sina kläder sönderrivna eller eljest skadade, äge rätt till ersättning av allmänna medel. Konungens befallningshavande bestämme det ersättningsbelopp, som må tillkomma polismanen. Ansökning om ersättning må icke ske senare än tre månader efter det skadan skedde, där icke sökanden visar laga förfall, och skall vara åtföljd av utredning angående skadans uppkomst och värdet av det skadade.

Beslut om ersättning, varom ovan sägs, gånge i verkställighet ändå att det icke vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall, där det begäres, utan avgift tillhandahållas ersättningssökanden.

2 §.

Har skada, för vilken ersättning enligt 1 § utgått, orsakats genom brottslig gärning, prøve domstolen i samband med åtal för den brottsliga gärningen, på yrkande av allmän åklagare, om och i vad mån tilltalad, som orsakat skadan, skall återgälda statsverket ersättning, som nyss sagts.

3 §.

Denna lag äger ej tillämpning å polisman, anställd i stad eller i köping, som bestrider kostnaderna för sitt polisväsen.

4 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIerna,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren anförde efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet:

»Vid anmälan i statsrådet den 14 april 1917 av det förslag till omorganisation av fögderiförvaltningen, vilket genom proposition nr 211 förelades nämnda års riksdag, framhöll dåvarande chefen för civildepartementet, bland andra frågor, som i berörda sammanhang tarvade en lösning, det förhållande att, medan städernas polismän, då de vid anhållandet av druckna eller vildsinta personer fått sina kläder sönderrivna eller skadade, på vederbörande polisverks bekostnad erhöle reparation av kläderna eller nyanskaffning, så finge å landsbygden polismannen själv vidkännas förlusten i följd av den uppkomna skadan.

Redan till fögderiförvaltningskommittén, som tillsattes den 18 juni 1909, överlämnades från styrelsen för svenska polisförbundet en skrivelse, däri med anledning av en vid förbundets årsmöte 1910 väckt motion

hemställdes om åtgärder till beredande åt polis- och fjärdingsmän av ersättning för under tjänsteutövning sönderrivna kläder. I skrivelsen anfördes följande:

»Polismännen i de större städerna finge i regel, då de vid det ofta förekommande anhållandet av druckna eller vildsinta personer finge sina påhävda kläder sönderrivna eller skadade och våldsverkaren saknade tillgångar att ersätta skadan, kläderna reparerade eller ersatta med nya på vederbörande polisverks bekostnad. På landsbygden däremot hade polismannen, då våldsverkaren saknade tillgångar, själv att vidkännas förlusten för de skadade kläderna. Då polis- och isynnerhet fjärdingsmännen på landsbygden för det mesta vore svagt avlönade, insåges lätt, att sådana utgifter för dem kunde bli kännbara nog. Det vore således i avsikt att hålla landsbygdens och de mindre samhällenas polismän, vilka icke kunde påräkna ersättning från annat håll, skadeslösa för de utgifter, som reparation och nyanskaffning av sålunda förstörda kläder åsamkade dem, som motionen tillkommit. Att den avlönande myndigheten skulle, som motionärerna föreslagit, vara ersättningskyldig, bleve måhända obekvämt. Den avlönande myndigheten vore nämligen beträffande polismännen å landsbygden ett synnerligen mångtydigt begrepp, ty en del polismän avlönades av staten, en del av kommunen och en del av bolag eller enskilda personer, och i många fall vore dessa avlöningssätt kombinerade, så att staten, kommunen och bolagen gemensamt bidroge till polismännens avlöning, varför det sålunda skulle bli allt för vidlyftigt att få ersättningskyldigheten hitförlagd och fördelad. Förbundsstyrelsen hade därför tänkt sig, att ersättning i hithörande fall bekvämast kunde utgå av allmänna medel i likhet med t. ex. ersättning åt vittnen i brottmål. Ersättningen borde då utgå efter domstols beprövande och efter föregånget intyg från ojävig och sakkunnig person om skadans värde i varje särskilt fall. För staten bleve denna ersättning säkerligen en obetydlig utgift, men en välbehövlig uppmuntran för dem, som därav kunde komma i åtnjutande.»

Med anledning av denna framställning yttrade kommittén i sitt den 27 augusti 1912 avgivna betänkande:

»Ifrågavarande framställning syntes kommittén vara värd beaktande. Såsom i densamma framhållits, kunde det icke vara med billighet överensstämmande, att polismän finge av sin jämförelsevis ringa avlöning bekosta sådan skada å sina kläder, som i framställningen avsåges. Det måste givetvis innebära en oegentlighet, att den ene polismannen erhöle ersättning för dylik skada men den andre däremot icke, beroende på huruvida den ersättningsskyldige ägde tillgång till skadans ersättande eller ej. Då vidare skadan uppkommit under åtgärd, som polisen på grund av sin tjänst haft skyldighet att vidtaga, ansåge kommittén rättvisan bjuda, att staten ersatte ifrågavarande skada. Någon avsevärd kostnad torde härigenom icke förorsakas statsverket, och ett särskilt anslag för ändamålet erfordrades icke, när kostnaderna syntes kunna gäldas av annat anslag, exempelvis förslagsanslaget för tillfällig polisbevakning. Lämpligt torde enligt kommitténs mening vara, att ersättningen, såsom i framställningen ifrågasatts, utginge i samma ordning som ersättningar till vittnen i brottmål. Statsverket skulle således förskjuta utdömt skadeersättningsbelopp och därefter, i händelse

någon förpliktats återgälda statsverkets utgift, uttaga densamma hos denne. Ersättningsskyldighet gent emot städernas och köpingarnas polismän kunde uppenbarligen icke för staten ifrågakomma. Kommittén finge alltså hemställa, att, där fjärdingsman eller på landsbygden annorstädes än i köping anställd polisman under tjänsteutövning finge sina kläder sönderrivna eller eljest skadade samt vederbörande domstol funnit honom berättigad till viss skadeersättning, ersättningsbeloppet måtte utgå av statsmedel i den ordning, som gällde för utbetalning av ersättning till vittnen i brottmål.»

I förutnämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 14 april 1917 anfördes, att kommitténs förslag syntes böra förordas och medgivande utverkas av riksdagen, att ersättningsbelopp i förevarande hänseende måtte, efter länsstyrelsens prövning, få utgå av statsmedel i den ordning, som gällde för utbetalning av ersättning till vittnen i brottmål.

I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t i omförmälda proposition nr 211 riksdagen att medgiva, att, där fjärdingsman eller på landsbygden annorstädes än i köping anställd polisman under tjänsteutövning fått sina kläder sönderrivna eller eljest skadade samt vederbörande domstol funnit honom berättigad till viss skadeersättning, ersättningsbeloppet finge utgå av statsmedel i den ordning, som gäller för utbetalning av ersättning till vittnen i brottmål.

Härtill lämnade riksdagen sitt medgivande (se riksdagens skrivelse år 1917 nr 216 sid. 36).

**Departements-
chefen.**

Då riksdagen lämnade sitt berörda medgivande, torde därmed hava avsetts, att de för verkställighet av beslutet erforderliga förfoganden skulle kunna ske i administrativ ordning. Emellertid lärer det vara med riksdagens mening överensstämmande, att i huvudsak samma förfarande, som gäller beträffande bestämmande av ersättning till vittnen i brottmål, skall komma till tillämpning icke blott så tillvida, att ersättning av förevarande slag skall förskjutas av statsmedel, utan ock därutinnan, att domstol skall bestämma ersättningen att utgå av allmänna medel samt tillika avgöra, huruvida i målet tilltalad skall förpliktas återgälda vad statsverket förskjutit. De bestämmelser, som påkalla domstols medverkan i sådant syfte, torde emellertid icke vara av beskaffenhet att kunna av Kungl. Maj:t meddelas utan att riksdagen i vederbörlig ordning antagit förslag härom. Stadganden för reglerande av förevarande ersättningsfråga synas därför, om full effektivitet skall ernås, böra meddelas i form av lag samt underställas riksdagens prövning. Vad jag nu yttrat avser det fall, att ersättningsfrågan kommer under domstols bedömande i mål, som anhängiggjorts emot den, som orsakat skadan. Emellertid lärer det vara med riksdagens förut omnämnda medgivande överensstämmande att, där polisman fått sina kläder skadade under tjänsteutövning, men omstän-

digheterna icke äro sådana, att åtal kan eller bör äga rum, polismannen jämväl i sådant fall undfår gottgörelse för skadan. Att bestämma huruvida och med vilket belopp ersättningen skall utgå synes för sådant fall lämpligen kunna uppdragas åt Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, där polismannen är anställd. Skulle i sådant fall åtal senare komma till stånd, bör domstolen vara befogad förplikta åtalad person att gottgöra statsverket belopp, som Kungl. Maj:ts befallningshavande efter vad jag nyss sagt tillerkänt polisman.

Förut har jag berört, att städerna själva bekosta sitt polisväsen. Så är ock förhållandet med de köpingar, som utgöra egen kommun, samt med ett par köpingar, som ej utgöra kommunala enheter. Att polismännen i nu nämnda samhällen skulle av statsmedel erhålla ersättning, varom nu är fråga, finner jag i likhet med kommitterade icke böra ifrågakomma.

I överensstämmelse med vad jag nu anfört har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lag i ämnet. Med avseende på förslaget vill jag framhålla, att beslut av domstol om ersättning av ifrågavarande slag förutsättes skola meddelas icke särskilt under rättegången utan i det slutliga utslaget.

Därest lag i ärendet varder antagen, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande den närmare ordningen för ersättnings utbetalande såsom skett beträffande ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål, till rättegångsbiträde åt häktad m. fl. Såsom fögderiförvaltningskommittén antytt, torde de kostnader, som komma att föranledas av förevarande bestämmelser, icke bliva avsevärda. Utgifterna synas lämpligen kunna bestridas av anslaget till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet, varom stadgande i nyss angivna sammanhang torde böra meddelas.»

Departementschefen uppläste härefter ifrågavarande lagförslag eller *förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder*, vilket förslag var av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, och hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

*Bilaga.***Förslag**

till

Lag

**om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada
å kläder.**

Härigenom förordnas som följer:

Finnes i brottmål, att fjärdingsman eller annan på landsbygden annorstädes än i köping, som bestrider kostnaderna för sitt polisväsen, anställd polisman under tjänsteutövning fått sina kläder sönderrivna eller eljest skadade, skall, i den mån domstolen vid meddelande av utslag i målet finner honom berättigad till ersättning för skadan, domstolen tillerkänna honom sådan ersättning av allmänna medel. I utslaget skall domstolen tillika pröva, huruvida ersättningen skall av i målet tilltalad återgäldas till statsverket.

Har handläggning inför domstol ej ägt rum, bestämme Konungens befallningshavande det ersättningsbelopp, som må tillkomma polismannen. Äger åtal sedermera rum, må domstolen förplikta tilltalad gottgöra statsverket utgiven ersättning.

Beslut om ersättning, varom ovan sägs, gånge i verkställighet ändå att det ej vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall utan avgift tillhandahållas polismannen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl.
Maj:ts lagråd torsdagen den 22
januari 1920.

Närvarande:

Justitieråden *Améen,*
friherre *Leijonhufvud,*
Edelstam,
Regeringsrådet *Linnér.*

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 december 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för justitiedepartementets lagavdelning hovrättsrådet Gustaf Grefberg.

Lagrådet yttrade:

Den föreslagna lagens tillämpningsområde beror i första hand av det sätt, på vilket man bestämmer de till ersättning berättigade. Vad förslaget i detta avseende åsyftar är ej fullt klart. Genom att fjärdingsman omnämnes på sätt som skett framkallas i viss mån den uppfattningen att endast polismän, som närmast äro att jämställa med fjärdingsmän, såsom konstaplar och likställda, kunna ifrågakomma till ersättning. Emellertid må erinras, att även landsfiskaler och landsfogdar hava skyldighet att göra polistjänst, enligt vad närmare angives i vederbörande instruktioner. Då ersättning synes böra utgå till alla dem, som under utövning av polistjänst råka ut för skada å sina kläder, torde även nyssnämnda och med dem i tjänsteställning jämförliga polismän böra vara berättigade till ersättning för sådan skada, för så vitt den uppkommer under utövning av polistjänsten.

För att icke avvika från den gällande fördelningen av kostnaderna för polisväsendet mellan å ena sidan staten och å den andra städerna och vissa köpingar har i förslaget skett visst undantag från ersättningsrätten. Detta undantag synes, under förutsättning att ett allmänt stadgande om ersättningsrätten inleder lagen, lämpligen kunna formuleras så, att vad som förut sagts om rätt till ersättning icke gäller beträffande polisman, vilken är anställd i stad eller i köping, som bestrider kostnaderna för sitt polisväsen. Därmed torde den tvekan undanröjas, som eljest skulle kunna uppstå därigenom att landsfogde har att taga befattning med polisväsendet jämväl i vissa städer. Därav följer ock, att om t. ex. landsfiskal fullföljer spaning inom stads område och därunder får sina kläder sönderrivna, den omständigheten att i dylikt fall tjänsteutövningen skett utom landsbygden icke betager honom rätt till ersättning. Personal, som tjänstgör i reservpolisstyrka, skulle däremot icke erhålla ersättning enligt förevarande lag. Frågan om gottgörelse för skada å av dem begagnade kläder regleras såsom hittills av kontrakten mellan staten och vederbörande städer. Till dessa och icke till personalen läser i regel den kontraktsevenliga ersättningen komma att utgå i dylikt fall. Ej heller i andra fall, då fråga är om skada å mundering, som tillhålls av vederbörande samhälle, bör statsverket vara ersättningskyldigt.

Tillämpningsområdet för den föreslagna lagen beror även på, huru skada skall hava uppkommit för att grundlägga ersättningsrätt. Av den skrivelse från styrelsen för svenska polisförbundet, som ligger till grund för ifrågavarande förslag, och av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet synes framgå, att den skadeersättning till polisman, varom i förslaget är fråga, avsetts skola utgå allenast om skadan tillskyndats honom genom brottslig gärning. Huruvida förslaget avfattning föranleder en sådan tolkning kan anses tveksamt. Någon anledning till en dylik inskränkning i ersättningsrätten torde i varje fall ej föreligga. Har exempelvis en polisman under tjänstgöring för upprätthållande av ordningen vid en eldsvåda fått kläderna skadade av elden, borde väl ersättning tillkomma honom. Den grundläggande synpunkten torde vara, att en polisman, som för ett nitiskt utövande av sin polisverksamhets olika tjänstegrenar måste utsätta sig för risken att få sina kläder skadade, skall hava visshet att få dylik skada ersatt utan omgång. Däremot sträcker sig icke ersättningsrätten till skada, som ej uppstår under utövning av själva polistjänsten. Om en fjärdingsman t. ex. vid indrivning av böter överfalles och får kläderna skadade, blir han ej berättigad till ersättning enligt förevarande lagförslag. Ej heller är här fråga om skada, som uppkommer genom slitning, trots att denna

sker under polistjänstens utövning och uppenbarligen ej heller om skada, i den mån den vållats av polismannen själv. Jämväl sistberörda begränsningar torde kunna antydvas i lagtexten.

Vad härefter angår själva proceduren må till en början framhållas, att om polismannens rätt till ersättning icke inskränkes till de fall, då skadan förorsakas genom brottslig gärning, skälen för att låta ersättningen bestämmas av domstol väsentligt minskas. Men även bortsett härifrån synes det föreslagna förfarandet onödigt omständligt. Frågan huruvida för skada, som i förslaget avses, polisman bör erhålla ersättning av allmänna medel, torde vara av så enkel beskaffenhet att densamma utan någon risk kan anförtros åt administrativ myndighets avgörande. Det kan erinras, att prövning av i viss mån likartade ersättningsfrågor enligt 17 § lagen om förekommande och släckning av skogseld tilldelats Konungens befallningshavande. Själva det faktiska förhållandet kan ju lätt styrkas med intyg av åklagare eller andra trovärdiga personer. Genom att förlägga prövningen till administrativ myndighet vinnes en för de ersättningsberättigade, varom här är fråga, ofta önskvärd skyndsamhet i avgörandet. Med den i förslaget tilltänkta anordningen kan polismannen i detta avseende komma i en sämre ställning, om åtal anställes mot den skadegörande, än om så icke kan eller bör ske. I brottmål, där den tilltalade icke är häktad, kan förfarandet inför häradsrätt lätt draga ut avsevärd tid. Själva tanken att hålla polisman skadeslös lider härigenom ett icke oväsentligt intrång.

Om den av lagrådet nu föreslagna anordningen godtages, torde det också kunna ifrågasättas såsom en säkerhetsåtgärd mot obehöriga ersättningsanspråk att föreskriva viss tid, exempelvis tre månader från det skadan skedde, inom vilken begäran om ersättning skall av den, som lidit skadan, framställas, där ej denne visar laga förfall.

Av domstol bör däremot prövas, om och intill vilket belopp det bör åligga den skadegörande att ersätta statsverket.

Sådan ersättningsskyldighet synes emellertid endast böra äga rum i det fall att skadan förorsakats genom brottslig gärning. Talan om ersättning torde böra föras i samband med åtalet för gärningen. I sådant fall lär det utan särskilt bemyndigande tillkomma åklagaren att företräda statsverket. Det torde väl emellertid vara lämpligt, att Konungens befallningshavande underrättar åklagaren, då ersättning blivit polisman tillerkänd. Till äventyrs bör därvid också erinras, att kostnader för utredning ej må ådragas statsverket, om den, mot vilken ersättningsanspråket skall riktas, synes sakna förmåga att ersätta dem.

Med den anordning, som här föreslagits, bliva den administrativa prövningen och domstolsbedömandet till tid och utgång fullt oberoende av varandra, allenast med den inskränkningsen att det belopp, som av domstol utdömes, alltid begränsas av vad statsverket utgivit eller kan komma att utgiva. Anordningen kan tydligen någon gång föranleda, att statsverket får vidkännas belopp, som icke bort utgå, men risken härför förefaller mycket litet beaktansvärd med hänsyn till de relativt obetydliga belopp, varom här över huvud är fråga.

I enlighet med vad sålunda anförts torde lagförslaget böra om-
arbetas.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 23 januari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren, jämväl i egen-
skap av t. f. chef för civildepartementet, anmälde lagrådets den 22 inne-
varande januari avgivna utlåtande över det den 31 december 1919 till
lagrådet remitterade förslaget till lag om ersättning i vissa fall av all-
männa medel till polisman för skada å kläder.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets utlåtande anförde
föredraganden:

»Det till lagrådet remitterade lagförslaget hade utarbetats i nära
överensstämmelse med det av fögderiförvaltningskommittén på sin tid
framställda förslag, som av riksdagen lämnats utan erinran. Emellertid
synas mig goda skäl föreligga för de av lagrådet föreslagna ändringar
och jag förordar därför, att proposition avgives med iakttagande i huvud-
sak av dess anmärkningar.

Vad lagrådet anført beträffande det tillämplighetsområde, som borde
givas den förevarande lagen, innebär i allenast ett avseende ändring i
det till lagrådet remitterade förslaget. Under det att detta senare
endast avsåg skada, som tillskyndats polisman genom brottslig gär-

ning, har lagrådet hemställt om utsträckning av den ifrågavarande rätten till ersättning till varje skada å kläder, vilken drabbat polismannen under utövning av polistjänst. Mot en sådan utsträckning av ersättningsrätten har jag icke något att erinra. Vidare synes mig vad lagrådet anfört beträffande själva proceduren för ersättningens åtnjutande böra beaktas. Jag har därför låtit omarbета lagförslaget på sätt lagrådet hemställt. Då av dess avfattning lærer framgå, att detsamma icke avser skada genom vanlig slitning, har jag emellertid icke funnit erforderligt att, såsom lagrådet ifrågasatt, upptaga uttrycklig föreskrift här om i lagtexten. Att ersättning ej skall utgå, om polismannen själv vållat skadan, finner jag utan vidare uppenbart.»

Föredraganden uppläste härefter berörda omarbetade lagförslag samt hemställde, att detsamma måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, föreläggas riksdagen till antagande.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter, och täcktes Hans Maj:t Konungen med bifall till samma hemställan, förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.